

En sørgelig historie

Af Gert Hviid, Vejle

Denne historie omhandler en pige ved navn Anne Jensdatter, der var født 1675 i Pjedsted og som i begyndelsen af store nordiske krig, 1700 – 1720, lærte en *cuirassier* (= ryttersoldat klædt i kyras), at kende ved navn Thomas Hendrichsen Skienk. Dette bekendtskab resulterede i, at Anne Jensdatter i 1702 blev gravid og ifølge hende selv, nedkom for tidligt med et dødfødt barn. Barnet gemte hun i sin seng, men dette blev selvfølgelig opdaget, og Anne Jensdatter blev sat i arresten på Koldinghus og der blev påbegyndt en sag mod hende på Brusk, Elbo og Holmans herreds ting.

Den 17. oktober 1702 blev retten atter sat, og Kongelig Mayts: Regimentskriver Jens Duche af Weylle, ved sin broder Hans Duche beviste ved kaldsmænd, Mads Tyggesen og Hans Jessen, begge af Pjedsted, der afhiemlede ved Eed efter loven, at de med 8 dages varsel, have i Rette stevnet Anne Jensdatter, værende i Arrest paa Coldinghus for vidnesbyrd at høre, spørgsmaal at svare og dom at lide angaaende det foster hun i dølsmaal have født og samme der efter er befunden. I lige maader stefnet om samme sag at vinde, Maren Christen Nielsens, Bold (=Bodil) Hans Sørensens, Sidsell Nielskone, deres sandhed der om at vinde, men som da fangen Anne Jensdatter ikke her ved tinget kunde møde i dag, blev sagen udsat i otte dage, og vidnerne blev befalet til den tid at møde og aflægge deris vidnesbyrd.

Den 24. oktober 1702 blev Retten atter sat, og her lader vi så tingbogen selv berette hvad der videre skete i sagen. For Reten møde Regimentskriveren Jens Duke af Weylle hans tiener Rasmus Winter som effter i dag 8 dages indførte stefnemaall og till i dag giort opsetelse fremstillede her for Reten ledig og løs uden fængsels tvang det Qvindfolch Anna

Jensdaater af Piedsted som for det i Piedsted befunden døde Barn er mistenkt og blef ermelte Qvindfolch Anna Jensdaater da tillspurt. 1: hvor hun er fød og hvor gammell hun er, samt hvor hun sig hidtill har opholdet. Der paa Anna Jensdaater for Reten svarede hun er fød i Piedsted og er 27 Aar gammell og aldtiid opholt sig i Piedsted hos hendis Moder. 2: Om hun iche for nogen tiid siden uden Egtestand er bleven besvangret og hvem samme giort haver; Der paa Anna Jensdaater svarede Ja og en Curaßier Thomas Hendrichsen er hendis Barnefader. 3: Om hun iche for kort tiid siden har fød et baren og det uden nogen ordentlig middel hosværelse og om samme Baren iche der effter er bleven befunden døt hos hende. Der paa Anna Jensdaater svarede Ja at hun har fød barnet og ingen var hos der det blef fød. 4: Om hun iche samme Baren med villie har ombragt og paa hvad maade eller hvorledis der med till gich. Anna Jensdaater svarede at Barnet er bleven dødt fød og var kommen 9 uger for tilig der med. Rasmus Vinter hafde formodet at denne Anna Jensdaater schulle langt Reenere have sagt sin sandhed end hand af for indførte hendis bekiendelse haver fornemmit og som mand vill være i de tancher at hendis Onde gierning af de indciterede og nu her værende vinder bedre schall [?]es saa begærede hand samme till forhør mote vorde fremkalled. Saa for Reten fremkom Maren Christen Nielsens som effter Eedens forrelæsning vant, at forleden fredag 14 dage, da blef de bestildt need af Sognefogeden till Her: Lauridsis i Piedsted at schulle Malche Anna Jensdaater saa Malchede de hende, da flød Melchen ud af hendis Brøst, saa spurte de hende hvor Barnet var, Anna Jensdaater svarede det var indtet at tale om hun hafde ichun været 11 Uger henne med det, de sagde hun torde iche sige det for dennem, de forstod det bedre, de blef ved og sagde till Anna Jensdaater hun schulle sige hvor det var bleven, Anna Jensdaater svarede det laa hiemme i hendis Sengefødder bunden i en hvid natrøye. De spurte om de kunde finde det dersom de gich ned om det, Anna Jensdaater sagde Ja det laae

der, der kunde de finde det. Saa gich windet tillige med Bold Hansdaater og Sidsell Jensdaater need i Anna Jensdaaters stue som hun hafde till hendis stiffaders, saa fant de barnet liggendes ved fødderne af Sengen i hallmen svøbt i en hvid Natrøie, saa gich de op igien og sagde Her Laurids beschien, og till spurte Her Laurids dem om det var et fuldkommen Baren der paa de svarede Ja de kunde iche andet see, mens kunde iche siunes at Barnet var Qvalt og var dette 4 dage effter Anna Jensdaater hafde fød barnet; der nest for Reten fremkom Sidsell Jensdaater og Bold Hansdaater af Piedsted som tillstod at de haver hos været hørt og seet alt dette saaledis at være udj sandhed som Maren Christen Niensens om vundet haver, hvor paa samtlig trende vinder aflagde deris Eed og bade sig Gud till hielp. Tj sate Rasmus Vinter i rete med formeening at ermelte Qvindfolch Anna Jensdaater pligtig er og bør at lide effter Lovens pag: 889: Act: 7: og 890 Act 8: for slig hendis grove forseelse, hende self till velfortiente straf og andre lige sindede til afschye, hvor paa hand var dommerens kiendelse begærende. Anna Jensdaater møte og svarede hvad Loven der om tilholt er iche andet end hun der effter fich at lide. Sagen optagen i 8 dage, og blef udmelt till meddoms Mænd effter Loven at dømme tillige med Herredsfogeden. Hans Ollesen i Follerup, Lars Madsen og Jens Raun i Hostrup, Peder Raun i Børkop, Jørgen Nielsen i Andkier, Bertell Hansen i Stoustrup, Jens Sørensen i Follerup og Jørgen Nielsen i Brønsted.

Tiisdagen og Tingdagen den 31 October A^o
1702

Regimentschriveren Jens Dukes broder Hans Duke møte for Reten og fremstillede det indstefnede Qvindfolch Anna Jensdaater af Piedsted som for sit fosters ombringelse er mistengt og foruden det i dag 9 dage paßerende tillspurte bem Anna Jensdaater, hvem der var fader till samme Barn hun i dølldom har fødet; og for det andet om ingen hafde været i Raads Raad med hende og indgivet hende at hun samme Barn skulle

ombringe. Anna Jensdaater svarede at Thomas Skench Curaßier ved Major [ulæselig navn] Comp: var hendis Barne fader og till det andet spørsmåll svarede hun neij, der effter Hans Duke begærede dom effter forrige opsetelse. Tj blef af Dommeren tillige med de 8 tilltagne med Doms Mænd, Neml: Jens Raun og Laurids Madsen i Hostrup, Hans Ollesen og Jens Sørensen af Follerup, Jørgen Nielsen af Andkier, Peder Raun i Børkop, Jørgen Nielsen i Brønsted og Bertell Hansen i Stoustrup, saaledis dømt og afsagt. Saa som iche alleniste med trendeOver Eens stemmige widnisbyrd beviises, mens end og med indstefnede og beschylte Anna Jensdaaters egen bekomelse her for Reten tillstaar og forklarer, det hun uden Egte stand er bleven besvangret ved een Curaßier Nafnlig Thomas Hendrich Skienk, og der effter auflet et Baren med hvilche hendis Barnefødsell hun i Dølsmaall har omgaaed, og till sin befrielse paaskijder at Barnet var død fød, som først paa fierde dagen effter fødselen udj Moderen Anna Jensdaaters seng i en natrøye ind Svøbt er bleven funden, hvor af sees hun iche har brugt de ordentlige beschichede midler som fornefnte Anna Jensdaater og fosterit i saadan tillfelde kunde have betient; Alt saa effter slige beschaffenheder og klare beviis om denne Anna Jensdaaters mishandling og hende self till velfortient Straf kand iche rettere eragtes end at bem. Anna Jensdaaters hovet Jo bør at Skilles fra kroppen ved et Sværd effter Lovens 6 B: 6 Cap: udj 8 Act:

Stakkels lille Anne Jensdatter, sikke en straf pga., at hun ikke kunne bevise, at barnet var dødfødt. – Så sent som i dag, den 3/10-08 har jeg læst om en ung kvinde der har født et dødfødt barn, som hun i en taske havde smidt i en container. Den unge kvinde tiltales iflg., EB for usømmelig behandling af lig efter straffe-lovens paragraf 139, der kan give op til et halvt års fængsel. – For 306 år siden havde dommen været identisk med den dom Anne Jensdatter fik.

Jeg kan lige nævne, at den ene af domsmændene, nemlig Jørgen Nielsen i Brøndsted (født 1676 død 1740) på den gård [nr. 10] i Brøndsted, der var ejet af Kolding Hospital), var halvbroder til min forfar Mads Nielsen Hviid i Børkop. Deres mor var Dorthe Christensdatter [død 1676, skifte afholdt 22/5, datter af Christen Madsen]. Dorthe Christensdatter var gift tre gange, 1. med Niels Vinding el. Vinning, der døde under svenskekrigen 1657-1659. 2. med Jørgen Mortensen, der døde 1668, og 3. med Niels Pedersen, der overlevede hende. I sit første ægteskab havde Dorthe Christensdatter sønnen Mads Nielsen Hviid, der 1676 var trolovet med Rasmus Lauritzen Hviids datter i Børkop, hvor til Mads var flyttet. I sit 2. ægteskab havde Dorthe sønnen Morten Jørgensen og datteren Mette Jørgensdatter, der begge kom til til Børkop. Mette blev gift med Hans Pedersen Skrædder i Børkop. I sit 3. ægteskab med Niels Pedersen, fik Dorthe sønnen Jørgen Nielsen [der overtog Hospitalsgården i Brøndsted], hans fødsel kostede moderen livet.

Kilder: Brusk, Elbo og Holmans herreders tingbøger 1676 og 1702, transskriberet af Gert Hviid, Vejle.

###